

JARI KEINÄNEN
TERE VADÉN

Filosofian haasteet FI1

ATENA

SISÄLLYS

SAATTEEKSI

1 FILOSOFIA – ENSIASKELEET

FILOSOFIAN ARVOITUS

Mitä filosofia on?

Filosofin hyveet

FILOSOFIAN JUURET

Ketkä ovat filosofoja?

Sokrates – länsimaisen filosofian isä

Platon ja Aristoteles – länsimaisen filosofian
kivijalka

FILOSOFISTEN KYSYMYSTEN LUONNE

Filosofia ja tiede

Filosofia, uskonto ja taide

Filosofian osa-alueet

FILOSOFIAN ARVO

Filosofian väistämättömyys

Filosofia ajattelun taitona

Filosofian ajankohtaisuus

2 TAITAVAN AJATTELUN KANNOILLA

ARGUMENTOINTI JA PÄÄTTELY

Argumentointi ja retoriikka

Argumentin arviointi

Argumentin arvioinnin vaiheet

PÄTEVÄ PÄÄTTELY

Deduktiivinen päättely

Epäpätevä päättely

INDUKTIIVINEN PÄÄTTELY

Yksittäisestä yleiseen

Induktio tieteessä ja arkielämässä

ARGUMENTOINTI HARHATEILLÄ

Kehäpäätelmä

Ad hominem ja auktoriteettiin vetoaminen

Olkinukke, väärä vastakkainasettelu ja kalteva
pinta

Korrelaation ja kausaliteetin samaistaminen
Falsifioinnin mahdottomuus ja ad hoc -seli-
tykset

KÄSITEANALYYSI

Käsiteanalyysin merkitys

Käsitteiden määrittely

Piilo-oletukset ja loogiset ristiriidat

3 TODELLISUUDEN ÄÄRELLÄ

TODELLISUUDEN PERIMMÄINEN LUONNE

Metafysiikka tutkii todellisuutta ja
olemassaoloa

Onko todellisuus yhtä?

AINEELLINEN TODELLISUUS

Todellisuus on ainetta

Aineen luonne

Onko kaikki välttämätöntä?

Todellisuus on fysiikkaa

MIELTÄ VAILLA

Mielen olemassaolo

Henki-aine-dualismi

HENKINEN TODELLISUUS

Henkinen on perustavaa

Ideat todellisuuden perustana

Ideat ja tieto

Onko ainetta olemassa?

Subjektiivinen ja objektiivinen todellisuus

4 TIEDON JÄLJILLÄ

TIETOTEORIA – TIETOA TIEDOSTA

Tieto filosofisena ongelmana

Voimmeko tietää mitään?

TIEDON KÄSITE

Tiedon moninaisuus

Klassinen tiedon määritelmä

Klassisen tiedon määritelmän ongelmia

KÄSITTEET, HAVAINNOT JA TIETO

Apriorinen tieto

Aposteriorinen eli empiirinen tieto

RATIONALISMI JA EMPIRISMI

Empiirisen tiedon järkiperusta

Brittiläinen empirismi

Tietämisen rajat

Tajunnan tehdasasetukset

5 TIEDETTÄ TUTKIMASSA

TIEDE FILOSOFIAN TUTKIMUSKOHTENA

Tieteenfilosofia

Tiede ja tieteet

MIKÄ TEKEE TIEDOSTA TIETEELLISTÄ?

Tieteen tuntomerkit

Tiede ja arkitieto

Tieteen demarkaation ongelmallisuus

Epätieteet

TIETEELLINEN TUTKIMUS LUONNONTIETEISSÄ

JA IHMISTIETEISSÄ

Tieteellinen tutkimusprosessi

Kokeellinen tutkimus

Luonnollinen tarkkailu ja kenttätutkimus

Kyselytutkimus

Korrelatiivinen tutkimus

Historiantutkimus ja historialliset dokumentit

SANOJEN SELITYKSIÄ

SAATTEEKSI

Filosofian haasteet on lukion filosofian johdantokurssin oppikirja, jonka ensimmäinen painos julkaistiin vuonna 2004. Nyt kädessäsi on täysin uudistettu *Filosofian haasteiden* laitos. Uudessa oppikirjassamme on huomioitu Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2016 vaatimukset. Kirjan aiemman version kiitosta saaneet ja hyviksi todetut ratkaisut on säilytetty.

Uusi *Filosofian haasteet* jakautuu viiteen päälukuun. Ensimmäisessä tutustutaan filosofiaan kulttuuri-ilmiönä, tieteenalana ja oppiaineena. Toisessa perehdytään taitavan ajattelun ja argumentoinnin lähtökohtiin sekä käytäntöihin. Kolmas ja neljäs luku johdattavat todellisuutta ja tietämistä koskeviin peruskysymyksiin. Viides luku keskittyy filosofisiin kysymyksiin, jotka liittyvät tieteelliseen tietoon ja tutkimukseen.

Filosofia on ajankohtainen ja moderni taitoaine, jolla on pitkä historia. *Filosofian haasteiden* tavoitteena on kehittää opiskelijan ajattelun ja argumentoinnin taitoja sekä kannustaa kriittisyyteen ja älylliseen uteliaisuuteen. Filosofian perinne tarjoaa esimerkkejä yllättävistä kysymyksistä ja oivalluksista ja rohkaisee ajattelemaan uudella tavalla.

Filosofisia kysymyksiä käsitellään *Filosofian haasteissa* selkeästi ja ytimekkäästi ja kannustaen pohdiskeluun. Jokaiseen lukuun sisältyy runsaasti tehtäviä, jotka haastavat ajattelemaan. Hauskat ja oivaltavat sarjakuvat, piirrookset sekä valokuvat avaavat uusia, yllättäviä näkökulmia.

Jari Keinänen on kirjoittanut suurimman osan uuden *Filosofian haasteiden* tekstistä. **Tere Vadén** on osallistunut kirjoittamiseen sekä sarjakuvien ja tehtävien ideointiin. Tutkija **Tuukka Tomperia** kiitämme arvokkaista kommentteista.

Ihmettelyn iloa!

Tekijät